

Storstrøm
J.nr. NST-422-01320
Ref. kirjo
Februar 2016

NOTAT
Vedrørende høringssvar til forslag til Natura 2000-plan 2016-2021 for N173
Smålandsfarvandet, Guldborgsund, Bøtø Nor og Hyllekrog-Rødsand

Forslag til Natura 2000-plan for *N173 Smålandsfarvandet, Guldborgsund, Bøtø Nor og Hyllekrog-Rødsand* har været i offentlig høring fra den 19. december 2014 til den 10. april 2015.

Indkomne høringssvar ses på:
<http://www3.naturstyrelsen.dk/2015/natura2000/>.

Alle forslag til Natura 2000-planer er annonceret offentligt på Naturstyrelsens hjemmeside og desuden sendt i høring hos relevante myndigheder, jf. miljømålsloven § 43. Den offentlige høring er endvidere annonceret i en række landsdækkende og regionale aviser. Lodsejere med væsentlige interesser, der vil kunne berøres af et eller flere elementer i planlægningen for et Natura 2000-område, er individuelt blevet orienteret om høringen over forslag til Natura 2000-planer.

Naturstyrelsen har modtaget i alt ca. 760 høringssvar vedrørende de enkelte Natura 2000-planer og mere generelle høringssvar vedrørende naturplanlægningen. De generelle høringssvar er sammenfattet i et samlet høringsnotat – se www.naturstyrelsen.dk/natura2000/hoeringsnotat2016-2021

Til denne Natura 2000-plan er der modtaget i alt 26 høringssvar. Svarene har især berørt følgende punkter:

- 1) Lovgrundlag, herunder opgavefordeling og proces
- 2) Økonomi
- 3) Udpegningsgrundlag og områdeafgrænsning
- 4) Målsætninger
- 5) Indsatsprogram
- 6) Datagrundlag og tilstandsvurdering
- 7) Trusler

I det følgende sammenfattes de væsentligste synspunkter til de overfor nævnte punkter 1 – 7. Naturstyrelsens bemærkninger hertil er anført i kursiv. Det bemærkes, at høringssvarene kun er gengivet i hovedtræk. Liste over høringssvar med ID-nummer vedlægges som bilag 1. Høringssvarene kan i sin helhed læses på Naturstyrelsens hjemmeside <http://www3.naturstyrelsen.dk/2015/natura2000/>.

Bemærkninger til planforslaget

1) Lovgrundlag, herunder opgavefordeling og proces

To konsulentvirksomheder og en lodsejer skriver, at Natura 2000-planforslaget er meget overordnet. Målsætninger og retningslinjer er generelle og geografisk uspecifikke, så det er svært at forholde sig til planen og dens konsekvenser. Lodsejere kan ikke vurdere, om planen vil have indflydelse på driften af ejendommen, selv om den har væsentlig retsvirkning, idet målsætningerne er bindende. Det er også vanskeligt at vurdere, om der lægges op til gennemførelse af Natura 2000-indsatsen på den mest omkostningseffektive måde. Der er ingen omtale af konsekvensberegninger, udviklingsmodeller eller plan for erstatning.

SEGES på vegne af en række lodsejere pointerer, at det ikke er klarlagt hverken i planen eller i basisanalysen hvilke tiltag, der er eller kunne være nødvendige for at opnå de konkrete målsætninger.

SEGES på vegne af en række lodsejere skriver, at der i planerne afslutningsvis anføres, at det er en fælles opgave for kommuner og offentlige lodsejere at aftale nærmere på hvilke arealer og i hvilke kommuner, den konkrete indsats skal foregå. Hermed overses, at private lodsejere er den største part ved implementeringen af Natura 2000-planerne. Planerne bør tilføje, at det er afgørende, at der på frivilligt grundlag kan indgås aftaler med private lodsejere, at der foretages omhyggelige konsekvensanalyser både når der sker tiltag på offentlige og private arealer, at de mulige berørte naboer orienteres i god tid og at det oplyses, hvortil man kan henvende sig, og hvem der har ansvaret, hvis de oplyste konsekvenser efterfølgende viser sig ikke at holde.

En konsulentvirksomhed skriver at det bør undgås, at en indsats for mere robust natur inddrager landbrugsarealer i omdrift, ligesom en indsats heller ikke bør gå ud over grænserne for de eksisterende Natura 2000-områdeudpegninger.

Natura 2000-planlægningen ændrer ikke ved den opgavefordeling mellem myndighederne, der er fastsat i lovgivningen. Regler om, hvem der skal give dispensationer, tilladelser m.m., er derfor uændret. Miljømålsloven fastlægger en opgavefordeling mellem stat og kommuner, der giver staten det overordnede ansvar for gennemførelse af direktivforpligtelserne, mens handleplanlægningen er en kommunal myndighedsopgave. Dog er Naturstyrelsen myndighed for skovbevoksede, fredskovpligtige arealer. Ovenstående arbejdsdeling er baggrunden for, at det i planerne er nævnt som en fælles opgave for kommuner og offentlige ejere at aftale nærmere, på hvilke (offentligt ejede) arealer og i hvilke kommuner, den konkrete indsats skal foregå. Det er således på ingen måde udtryk for, at de private lodsejere er glemt, eller at der dermed (uden om lodsejerne) er taget stilling til, hvor, hvornår, hvordan og med hvem, der skal indgås frivillige aftaler med private lodsejere.

Natura 2000-planen udgør den overordnede ramme for den kommende indsats og har dermed ikke direkte retsvirkning for den enkelte lodsejer. Planerne er bindende for kommunalbestyrelsernes administration af gældende lovgivning. Planernes indsatsprogram vil i videst muligt omfang blive gennemført ved frivillige aftaler.

I enkelte planer vil de naturgivne forhold kunne indebære, at den aktive indsats primært vil berøre bestemte arealer. Kan der ikke indgås en rimelig aftale med ejeren herom, kan kommunalbestyrelsen pålægge ejeren af ejendommen den drift mv., som er nødvendig for at realisere planen. For dokumenterede tab, som en sådan afgørelse påfører ejeren, ydes erstatning. Det følger af naturbeskyttelsesloven.

Naturbeskyttelseslovens kapitel 2 a om internationale naturbeskyttelses-områder giver hjemmel til at beskytte naturtyper, som ikke er omfattet af en generel beskyttelse, og udvide deres areal, hvis det er nødvendigt for at realisere Natura 2000-planen. Loven hjemler også muligheden for en indsats uden for Natura 2000-områderne. Den indsats, som Natura 2000-planerne udstikker retningslinjer for, vil dog helt overvejende ligge i Natura 2000-områderne.

En konsulentvirksomhed kritiserer, at der ikke er lavet nogen form for konkret eller ejendomsspecifik lodsejerinddragelse på trods af, at dette klart var forventningen i forbindelse med miljømålslovens revision i 2013.

En konsulentvirksomhed anfører, at det vil være strengt nødvendigt, at der er en reel og tæt dialog mellem stat, kommune og lodsejer, for at sikre at de indsatser, der ønskes gennemført, tager størst muligt hensyn til lodsejernes erhvervsinteresser.

En lodsejer tilføjer, at konsekvensen af planforslagets overordnede niveau er, at man som lodsejer i forbindelse med denne aktuelle høring enten 1) profylaktisk frasiger sig enhver form for samarbejdsvillighed eller 2) undlader at komme med kommentarer og indsigelser i denne fase og dermed fortaber sin indsigelsesret. Dermed er hverken projektet selv, den demokratiske proces eller lodsejernes retssikkerhed tilgodeset.

Naturstyrelsen er enig i behovet for dialog og samarbejde. Miljømålsloven og bekendtgørelse om kommunalbestyrelsernes Natura 2000-handleplaner indeholder krav om offentlig høring over såvel de statslige planer som de opfølgende handleplaner og krav om plan for lodsejerinddragelse i de kommunale handleplaner. I forbindelse med gennemførelsen af handleplanerne skal der indgås aftaler med lodsejere om en konkret indsats. Dette forudsætter en direkte dialog med den enkelte lodsejer.

Ovenstående emner er uddybet i Naturstyrelsens generelle høringsnotat, som kan læses på styrelsens hjemmeside.

2) Økonomi

En konsulentvirksomhed opfordrer til, at der tilvejebringes reelle samfunds- og erhvervsøkonomiske konsekvensberegninger. Alle indgreb, der måtte have negativ indflydelse på ejendommen, vil blive krævet erstattet fuldt ud. Man ønsker ikke at få indskrænket råderetten over ejendommen, ekspansion af Natura 2000-arealer, inddragelse af landbrugsjord eller skærpede restriktioner i forhold til husdyr- eller planteproduktion. Konsulentvirksomheden skriver, at græsnings- og plejeaftaler kun vil blive indgået i det omfang, at kommende ordninger er økonomisk attraktive og som minimum dækker de omkostninger, der er forbundet med naturplejen.

En konsulentvirksomhed skriver, at frivillige aftaler skal kunne matches af tilskudsftaler, der er attraktive, entydige aftalevilkår og ordninger, der ikke er i modstrid med regler om enkeltbetaling. Det er ikke kun de involverede lodsejere, for hvem konsekvenserne virker uoverskuelige. Lodsejere i umiddelbar nærhed kan også blive berørt f.eks. i forbindelse med udvidelse af husdyrproduktioner. Der bør ved enhver indsats findes løsninger, der ikke betyder yderligere restriktioner for lodsejere i og op til Natura 2000-områder.

En konsulentvirksomhed anfører, at en ejendom i de senere år har gennemført forberedelse til naturpleje og reel naturpleje i form af afgræsning med eget fårehold. Det er svært at drive naturpleje inden for rammerne af de eksisterende tilskuds- og projektordninger, uden at dette giver anledning til driftsunderskud. Desuden udgør frygten for tilbagebetalingskrav og krydsoverensstemmelsessanktioner en barriere.

Guldborgsund Kommune skriver, at kommunen er begunstiget med et stort antal øer og holme. De er stor set alle udpeget som potentielle yngleområder for klyder og terner, men der er ikke tildelt midler til pleje af dem, hvorfor kommunen selv skal finansiere det via egne naturforvaltningsmidler.

Naturstyrelsen vurderer ikke, at Natura 2000-planerne har erhvervsøkonomisk betydning for jordbrugserhvervet, fordi planerne søges gennemført ad frivillighedens vej og med kompensation både til konkrete indsatser og eventuelle indkomsttab. Indsatserne i Natura 2000-områderne retter sig mod at sikre og forbedre forholdene for den allerede beskyttede natur og vurderes kun i meget begrænset omfang at komme til at berøre intensivt udnyttede arealer. I enkelte planer vil lokale forhold kunne indebære, at den opfølgende konkrete, aktive indsats vil berøre et intensivt dyrket landbrugsareal. Også i de tilfælde vil indsatsprogrammet i videst muligt omfang blive gennemført ved frivillige aftaler.

Der påbegyndes med 2. generation af Natura 2000-planerne en langsigtet indsats for mere sammenhængende natur, der er robust overfor klimaændringer, pludselige vejrhændelser og negative påvirkninger fra naboarealer. Denne indsats vurderes i begrænset omfang at kunne inddrage omdriftsjord og have betydning for 3. mand. Se videre i det generelle høringsnotat.

Pleje af øer og holme vil i et vist omfang kunne finde sted ved hjælp af tilskudsordningerne for Natura 2000-områder i henhold til länddistriktsprogrammet, men derudover vil det som anført være de kommunale naturforvaltningsmidler, der skal bringes i anvendelse.

3) Udpegningsgrundlag og områdeafgrænsning

Fugleværnsfonden skriver, at udpegningsgrundlaget bør suppleres med grønbroget tudse, da den er velrepræsenteret på Hyllekrog og til dels i Saksfjed Inddæmningen. Fuglebeskyttelsesområde F83 bør suppleres med rødrygget tornskade.

En lodsejer bemærker, at havørn er medtaget som en ny art i Fuglebeskyttelsesområde F85. Denne tilføjelse til udpegningsgrundlaget har ikke været i høring forud for planerne. Endvidere opfordres der til, at grågåas udtages af udpegningsgrundlaget på grund af dens antalsmæssige

fremgang og samtidig opfordres Naturstyrelsen til at udarbejde en forvaltningsplan for grågå, idet arten medfører gener og økonomiske tab.

Skelbygaard A/S skriver, at de ligger med ca. 90 ha højtydende landbrugsjord i Natura 2000-området i Bøtø Nor. Disse arealer vil blive fastholdt i intensiv dyrkning med effektiv dræning og bør tages ud af Natura 2000-området, da de i udgangspunktet er fejludpeget.

En konsulentvirksomhed bemærker, at man ved udpegningen af Natura 2000-områderne valgte at lægge områdegrænserne langs veje, stier, skel, vandløb og andre ledelinjer i landskabet. Det har medført, at store landbrugsarealer ligger i Natura 2000-områder, selvom arealerne på ingen måde har en naturværdi, der berettiger til udpegningen.

Den gennemførte høring vedrører alene forslag til Natura 2000-planer. Ændringer i udpegningsgrundlaget er sket og vil fremover ske i selvstændige processer med tilhørende offentlige høringsprocesser, typisk ca. hvert 6. år og på grundlag af opdateret viden fra den nationale overvågning. Seneste revision fandt sted i 2012. Grønbroget tudse er ikke med på habitatdirektivets bilag II og kan således ikke indgå på udpegningsgrundlaget. Bemærkningerne vedrørende rødrygget tornskade vil indgå i en kommende revision af udpegningsgrundlaget. Medlemslandene er forpligtet til at beskytte og arbejde mod gunstige forhold for udpegningsgrundlagets arter og naturtyper, og der skal derfor tungtvejende argumenter til at fjerne en art fra udpegningsgrundlaget. Ændringer i arternes status vil derimod relativt hurtigt kunne reflekteres i justeringer af indsatser.

Områdernes grænser er trukket således, at områderne skulle rumme den natur og de levesteder, som Danmark er forpligtet til at udpege områder for, samtidig med at man bestræbte sig på at opnå enkle grænser, som så vidt muligt fulgte eksisterende administrative eller fysiske grænser. Væsentlige ændringer i områdernes afgrænsning kræver dels en politisk beslutning og efterfølgende en godkendelsesproces i EU-kommissionen. Der er ikke planlagt indsatser på arealer, der ikke er relevante i forhold til udpegningsgrundlaget.

4) Målsætninger

SEGES på vegne af en række lodsejere skriver, at den overordnede målsætning bør omfatte hensyntagen til væsentlige samfundsmæssige interesser svarende til hensynet, der er angivet i forhold til fri landskabsdannelse og kystdynamik. I forbindelse med samfundsmæssige interesser bør konkret nævnes erhvervsmæssige og rekreative interesser. Landbrugsejendommene er fx stærkt afhængige af, at de nuværende afvandingsforhold opretholdes. Det skal tydeligt fremgå, at der med hensigtsmæssig drift og hydrologi menes en hensyntagen til de nævnte interesser. SEGES skriver videre, at de tiltag, som den konkrete målsætning afføder, ikke tager højde for konsekvenser for naboarealer. Den konkrete målsætning bør derfor i tilknytning til forbeholdet for de naturgivne muligheder tilføjes samfundsmæssige, herunder erhvervsmæssige interesser. Bente Bunke og Karsten Lund Rasmussen skriver, at højvandsdiget ved Sundby Vig Inddæmning repræsenterer væsentlige samfundsmæssige interesser, som Natura 2000-planen ikke kan ophæve.

SEGES på vegne af Bøtø Nor Landvindingslag bemærker, at der ikke er behov for tiltag i forhold til rørhøg og at yderligere forsumpning af hensyn til plettet rørvagtel må afvejes hensyn til samfundsmæssige interesser, herunder erhvervsmæssige og sommerhusområdets interesser. En række lodsejere repræsenteret ved SEGES finder det uforståeligt, hvorfor der i relation til en konkret målsætning for rastende fugle anføres, at afgørelser i forbindelse med konsekvensvurdering baseres på en konkret vurdering. Alle tiltag bør underbygges med en konsekvensanalyse, herunder af de erhvervsøkonomiske konsekvenser.

Målsætningerne afspejler direktivforpligtelsens generelle krav om gunstig bevaringsstatus og en afvejning af eventuelle modsatrettede naturinteresser. Målsætningerne er langsigtede og skal derfor være robuste i forhold til en udvikling og naturforvaltningsindsats over en mangeårig periode. Målsætningen om fri landskabsdannelse og kystdynamik angiver en ramme for mulig tilstandsforbedring for arter og naturtyper på udpegningsgrundlaget og er afbalanceret "væsentlige samfundsinteresser" i formuleringen. Den samme afvejning indgår generelt i forbindelse med projekter vedrørende etablering af ny natur. Konkret drift og pleje af eksisterende habitatnatur vil normalt ikke have konsekvenser for naboarealer i omdrift. Den konkrete målsætnings passus om konsekvensvurdering drejer sig om den lovpligtige vurdering af, om det ansøgte i en konkret sag vil skade udpegningsgrundlaget. Denne vurdering skal ske under hensyn til planens bevaringsmålsætning for det pågældende område og gælder ganske rigtigt generelt.

Danmarks Naturfredningsforening Guldborgsund nævner, at der udover målsætningen om gunstig bevaringsstatus for de truede naturtyper overdrev, tidvis våd eng og rigkær, bør sikres gunstig bevaringsstatus for strandeng ved hensigtsmæssig drift.

Fugleværnsfonden bemærker, at klyde skal fremhæves på lige fod med ternerne under konkrete målsætninger.

Danmarks Jægerforbund Guldborgsund mener ikke, at der er belæg for forskelsbehandling af arter som grågåås, bramgåås og sangsvane, som er målsatte med rastebestand af specifik størrelse, mens der for øvrige trækfugle på udpegningsgrundlaget gælder en generel målsætning.

DOF Storstrøm spørger, hvordan det sikres at målsætningerne i naturplanerne opfyldes, når overvågningen/status for ynglefuglearterne er så mangelfuld – den bygger på data fra henholdsvis 2009 og 2012.

Målsætningen om opnåelse af gunstig bevaringsstatus gælder hele udpegningsgrundlaget, altså også strandeng. Visse arter og naturtyper er fremhævet, fordi de er særligt sårbare. Der er tale om arter og naturtyper, der er i stærkt ugunstig eller moderat ugunstig bevaringsstatus i den kontinentale biogeografiske region.

For foreløbig 16 af de mest truede ynglefugle er der udviklet et tilstandsvurderings-system for arternes levesteder. Denne tilstandsvurdering anvendes i Natura 2000-planerne til sikring og forbedring af disse arters levesteder. For de kolonirugende ynglefugle er der i planerne medtaget pejlemærker. Pejlemærkerne er ikke egentlige målsætninger, men skal ses som en indikation på levestedernes tilstand, og skal ses som et supplement til målsætningerne. For andre ynglefugle er

der endnu ikke udviklet til tilstandsvurderingssystem, for disse indeholder Natura 2000-planerne formuleringer, der fremadrettet skal sikre eller genoprette arternes levesteder i de pågældende områder. Klyde er en af de 16 ynglefuglearter, der er tilstandsvurderet, og Fugleværnsfonden har ret i, at der skal være en konkret målsætning for denne art på linje med ternearterne. En sådan retningslinje vil blive tilføjet.

Der er for 8 trækfuglearter på nuværende tidspunkt tilstrækkeligt vidensgrundlag til at fastsætte et måltal. Målfastsættelsen er i Natura 2000-planerne foretaget ved en gennemsnitsberegning af de årlige maksimums forekomster i den bedste 6-årige periode siden fuglebeskyttelsesdirektivets tiltrædelse. De 8 arter, hvor NST efter rådgivning fra DCE Aarhus Universitet, har vurderet, at datagrundlaget ud fra en betragtning om ensartet og kvalitetssikret datakvalitet har været muligt at anvende måltal er: skeand, pibeand, krikand, spidsand, grågå, kortnæbbet gå, bramgå samt sangsvane. For de øvrige trækfugle, hvor det vurderes, at der ikke er tilstrækkeligt vidensgrundlag om bestandsudvikling, benyttes generelle formuleringer til sikring af de pågældende arters levesteder og fødegrundlag.

Metoderne til fastsættelse af målsætninger for yngle- og trækfuglenes levesteder kan ses nærmere beskrevet i dette notat på Naturstyrelsens hjemmeside

<http://naturstyrelsen.dk/media/131252/faktuelle-faq-forslag-til-natura-2000-planer-2016-21.pdf>

De data om fugle, som indberettes til EU, og som Danmark er forpligtet til at arbejde efter, bygger på minimum 12-års registreringer. Danmark har senest indberettet data i 2009 og på baggrund heraf opdateret udpegningsgrundlaget i områderne i 2013 efter de EU-retningslinjer, der gælder herfor. For ynglefugle er der, i det omfang de er blevet overvåget, medtaget data frem til 2012 og for de tilbagevendende trækfugle data frem til og med 2009. Der skete en omfordeling af ressourcerne i overvågningsprogrammet fra 2011 for bl.a. at kunne medtage flere arter. Overvågningsfrekvensen for en række arter blev som en følge deraf sat ned.

Danmarks Jægerforbund Guldborgsund anbefaler, at der i højere grad fokuseres på områdets fourageringsmuligheder. Her bør det overvejes om Novana-programmets overvåkning af området er tilstrækkeligt finmasket til at give retvisende data om f.eks. ålegræs, og forbundet anbefaler, at man i stedet for at målsætte grågå, bramgå og sangsvane målsætter knopsvane og blichøne, idet de to arters antal vil give et retvisende billede af ålegræssets udbredelse i området.

Naturstyrelsen er enig i, at forekomsten af ålegræs er en vigtig levestedsparameter for flere af de rastende vandfuglearter, fx blichøne og knopsvane. Med et udbygget vidensgrundlag skal der også målsættes for disse arter, men det vil ikke være fyldestgørende i henhold til fuglebeskyttelsesdirektivet kun at målsætte for dem.

5) Indsatsprogram

En række lodsejere repræsenteret ved SEGES bemærker, at naturtyperne på udpegningsgrundlaget allerede er sammenhængende og at de er markant afgrænset ved

afvandingskanal og skov og sommerhusområde, og at der derfor ikke er behov for at skabe sammenhæng eller gøre arealet mere robust.

Guldborgsund Kommune bemærker, at der ønskes sammenhæng mellem flere arealer, fx strandenge, for at gøre dem mere robuste. Der er kortlagt omkring 1.100 ha strandeng, heraf er knapt to tredjedel noteret som værende i dårlig tilstand. Strandeng omfatter også strandrørsump, der er defineret som dårlig tilstand. Planen målsætter afgræssede strandenge, hvilket er svært at opnå på utilgængelige arealer med de gældende tilskudsmuligheder.

En konsulentvirksomhed gør opmærksom på, at en stor del af strandengene er smalle kyststrækninger, hvor det er svært at få økonomi i afgræsning. Der er fra kommunernes side gjort meget for at få afgræsset strandengene i Natura 2000-området. Konsulentvirksomhedens umiddelbare fornemmelse er, at det kun er i områder med brede strandenge, at professionelle dyreholdere vil indgå græsningsaftaler.

Fragmentering af naturarealer og randpåvirkning på mindre naturarealer er identificeret som trusler mod naturtilstanden, som kun delvis er håndteret i de første Natura 2000-planer. Se videre i det generelle høringsnotat. Naturstyrelsen har i forbindelse med udarbejdelsen af Natura 2000-planforslaget udarbejdet en screening af de kortlagte forekomster med habitatnatur for at afdække, hvor der er et potentiale for sammenkædning af større forekomster. Hvilke naturtyper, der herved er fundet et potentiale for, er udtrykt i en områdespecifik retningslinje. Hvorvidt potentialet kan realiseres, afhænger af konkrete afvejninger og lodsejerforhandlinger i en senere fase.

Det er korrekt, at strandrørsump vægtes med en lavere strukturtilstand end afgræsset strandeng. Sammenkædning af adskilte forekomster med strandeng kan bidrage til at skabe større sammenhængende arealer, hvor der lettere kan etableres afgræsning. Det er imidlertid ikke en målsætning, at al strandengsnatur skal afgræsses. Strandrørsump har således værdi som levested for flere af udpegningsgrundlagets fuglearter, som nævnt i planforslaget under modstridende interesser. Der vil kunne opnås gunstig bevaringsstatus for naturtypen strandeng med omkring 2/3 af arealet i god-høj strukturtilstand.

En konsulentvirksomhed forventer, at det i fremtiden vil være nødvendigt at forstærke og evt. forhøje digerne for at undgå gennembrud. Afvanding af inddigede arealer har fundet sted i mange år og er nødvendig for den fremtidige drift. Basisanalyserne for Natura 2000-området konkluderer, at afvanding i langt størstedelen af området ikke har medført påviselige påvirkninger af arealerne. De natur- og miljøpåvirkninger, der evt. måtte være på ejendommens arealer som følge af afvanding, vurderes at blive opvejet af de natur og miljøhensyn, der ellers træffes på ejendommen.

En konsulentvirksomhed nævner, at uhensigtsmæssig hydrologi i lavbunds naturtyperne ofte skyldes, at der i Natura 2000-området er store inddigede områder, hvorfra vandet pumpes eller afledes på anden vis. Bag digerne er der opstået ny beskyttet natur samtidig med, at der i hovedparten af de inddigede områder er store økonomiske interesser i at fastholde en forsat god afvanding for at kunne dyrke landbrugsjord. Ændringer i de hydrologiske forhold i disse områder vil

ikke kun påvirke de kystnære arealer. Dræning af højt liggende arealer vil blive forringet ved en generelt højere vandstand i de inddæmmede områder.

Naturstyrelsen er enig i, at kortlagte forekomster af habitatnatur på inddigede arealer ofte er opstået sekundært, fx ved sætning af lavbund. Værdien af disse forekomster påvirkes næppe af forhøjning af eksisterende diger. Ved eventuelle hydrologiprojekter, der skal forbedre strukturen af udvalgte lavbundsforekomster, vil mulige påvirkninger af bagvedliggende arealer indgå i forundersøgelsen.

En konsulentvirksomhed anfører, at hovedparten af Natura 2000-området ved en lodsejers ejendom er udpeget på baggrund af fuglebeskyttelsesdirektivet. Af de beskyttede fuglearter fouragerer knopsvane, sangsvane og grågås på landbrugsarealerne, hvilket medfører betydelig reduktion i afgrødeudbyttet. Det er derfor nødvendigt at skræmme fuglene væk fra markerne i perioder, men det har ringe betydning, idet der er uforstyrrede opholdssteder langs kysten samt i vildtreservatet Fladet. For at forebygge skader på afgrøderne kunne man forestille sig at anlægge "fuglemarker" med foder til afledning af især gæs og duer i korn- og frøafgrødernes vækstsæson, mod fuld kompensation til landbrugsdriften.

En konsulentvirksomhed bemærker, at en stor del af udpegningsgrundlaget i Natura 2000-område 173 er trækfugle. Beskyttelsen af trækfuglene har virket så godt, at landbrugsarealer både i og uden for Natura 2000-området i dag er væsentligt negativt påvirket af bl.a. bramgæs, som siden slutningen af 1980'erne har gennemgået en nærmest eksplosiv populationstilvækst. Det er i dag tilladt at skræmme fuglene, men derved flytter problemet blot over til naboen. Der er behov for egentlige reguleringsindsatser overfor visse fuglearter.

En række lodsejere repræsenteret ved SEGES anfører, at den konkrete målsætning for bramgås m.fl. modsiges af den aktuelle bestand i området, der viser, at der ikke er behov for yderligere tiltag. Sædgås forekommer også i antal, der ikke kan begrunde yderligere tiltag. Den konkrete målsætning må ikke begrænse mulighederne for at regulere vildtbestanden i henhold til bekendtgørelse nr. 443 af 6. maj 2014 om vildtskader.

Dansk Ornitologisk Forening Storstrøm foreslår følgende indsatser: bekæmpelse af ræv hvor de forekommer på øer og holme, bekæmpelse af rotter, hvor de forekommer på øer og holme samt pleje af bl.a. Storeager og Lilleager i form af afgræsning.

En lodsejer skriver, at en forvaltningsplan, som kunne "sikre levesteder for ynglefugle" indeholdende bekæmpelse af prædatorer (ræv, måger, kragefugle), vil kunne have en markant betydning for opfyldelse af målsætningen i EU habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiv.

Naturstyrelsen er enig i, at gode naturlige fourageringsmuligheder for kystfuglene kan være med til at begrænse omfanget af markskader. Reguleringstilladelse for markskader som følge af bramgås, sædgås og andre gæs kan udenfor jagttid søges i henhold til vildtskade-bekendtgørelsen. Modsat andre områder er der jagttid på sædgås i Lolland, Guldborgsund og Vordingborg kommuner i perioden 1. september til 30. november. Det er korrekt, at bramgås, som der ikke er jagttid på, har oplevet meget stor populationsfremgang både i Danmark og andre EU-lande. Bramgåsens status på fuglebeskyttelsesdirektivet vil blive revurderet i EU.

De øvrige ønsker og forslag til konkrete indsatser henvises til dialogen i handleplansfasen og omkring den opfølgende forvaltning.

Friluftsrådet bemærker, at der ikke bør udstedes et totalt adgangsforbud på store arealer, hvis naturen kan beskyttes gennem mindre omfattende adgangsreguleringer i enten tid, sted eller form. Befolkningen holder sig hovedsageligt på stierne, når de færdes i naturområder, og de får der begiver sig uden for stierne, holder sig ganske nær disse. Stier kan være med til at kanalisere færdslen væk fra sårbare områder, hvilket er bedre end et totalt adgangsforbud. Det er vigtigt, at adgangsbegrænsninger ledsages af god information. Befolkningen respekterer adgangsbegrænsninger, hvis de kan forstå begrundelsen. Derfor er det vigtigt, at adgangsbegrænsninger er ledsaget af en formidling, hvoraf det klart fremgår, hvor, hvornår og hvorfor der er adgangsbegrænsning.

Der er i udgangspunktet fri adgang til statens arealer. Adgangsforholdene til vildtreservater er genstand for offentlig høring forud for vedtagelsen af en given reservatbekendtgørelse. Naturstyrelsen er enig i, at adgangsregler bør formidles. Hvad angår vildtreservater informeres både ved skiltning i terrænet og på nettet. Adgangsforhold reguleres ikke via Natura 2000-planlægningen.

6. Datagrundlag

En konsulentvirksomhed skriver, at det angives i basisanalysen, at dele af arealerne med kalkoverdrev, surt overdrev og strandeng er negativt påvirket af næringsstoffer fra landbrugsdriften på naboarealer. Konsulentvirksomheden vurderer, at der må være tale om eftervirkninger af tidligere tiders brug af især kvælstof. Generelt er tabet af næringsstoffer i dag på et meget lavt niveau, og på Sydhavsøerne ligger tabet, pga. landbrugets roesædskifte, meget tæt på tabet fra naturarealer.

I Bøtø Nors fuglereservat er arealer med surt overdrev stadig ikke i god tilstand, på trods af, at der ikke har fundet egentlig landbrugsmæssig aktivitet sted på naboarealerne i årtier.

Lolland Kommune skriver, at der i første planperiode er igangsat en række projekter i Lolland Kommune, der vil være med til at sikre målopfyldelse for de udpegede naturtyper og arter.

Resultaterne af disse tiltag fremgår endnu ikke af basisanalysen. I anden planperiode vil Lolland Kommune have speciel fokus på skovnaturtyper, samt øer og holme i området.

En lodsejer bemærker, at registreringen af lysåbne naturtyper i 2010 – 2011 allerede er forældet.

En stormflod i november og december 2014 har bevirket, at alle udpegede arealer er væsentligt forandret på grund af saltindslag og transport af materialer. Flere steder på Orenæs' arealer er der registreret forklit, hvor det retteligt er strandeng, og strandeng hvor det retteligt er rørsump. Den registrerede tilstand på disse arealer er naturligvis ringe eller moderat, hvilket er en logisk konsekvens af den fejlagtige klassificering. Besigtigelse af arealerne vil dokumentere disse forhold.

En konsulentvirksomhed mener ikke, at der findes virkemidler, hvormed strandengen ved området Fiskemader kan forbedres. Den er karakteriseret ved naturtilstand 4, dvs. ringe naturtilstand.

Naturstyrelsen er enig i, at randpåvirkningen fra landbrugsarealer formentlig er mindre end tidligere, men lokalt kan der på lange linjeformede forekomster af strandeng – eller andre naturtyper mellem strandengen og den dyrkede mark – stadig ses en randpåvirkning. Den markante andel af gødningspåvirkning for naturtypen surt overdrev skyldes en stor forekomst på Kalvø, hvor det vurderes, at de mange ynglende kystfugle er kilden til eutrofiering. Ved Bøtø Nor er en hidtil ugræsset forekomst på det statslige areal netop taget i drift, hvilket vurderes at bidrage til en samlet tilstandsforbedring for typen.

Det er korrekt, at den afkortede handleplanfase for 1. generations planerne har betydet, at mange indsatser ikke afspejles i de foreliggende basisanalyser. Efter udløbet af indeværende planperiode vil der blive gjort status for realiseringen af Natura 2000-planens indsatsprogram.

Naturstyrelsen er enig i, at det med en 6-årig kadence på naturtype-kortlægningen ikke er muligt at være opdateret på alle vejrmæssigt betingede tilstandsændringer. Forskydninger mellem forskellige naturtyper vil dog sjældent afføde ændrede plejebehov. Konkret skal det bemærkes, at strandrørsump hører med til naturtypen strandeng. Da der typisk er færre karakteristiske arter i strandrørsump end på en aflagræsset strandeng, vil det normalt især være på artsindexet, at der ses en forskel på de to varianter af naturtypen. Ved Fiskemader kan strandengsforekomsten bag diget forbedres strukturæssigt ved at undlade oprensning af grøfterne. Forekomsten foran diget kan næppe løftes tilstandsmæssigt.

Fugleværnsfonden ser det som et forvaltningsmæssigt problem, at man i Naturstyrelsen arbejder med en relativt stor tidsforskydning mellem de fugledata, der ligger til grund for datalaget i basisanalyserne, og så selve Natura 2000-planlægningen og de senere handleplaner for Natura 2000-områderne. I en del af basisanalyserne er nyeste fugledata fra 2009 eller 2010. Inden Natura 2000-handleplanerne er på plads og skal implementeres, er der gået op til 6 – 7 år fra data er indsamlet. Fonden fremsender supplerende oplysninger vedrørende rørhøg, havørn og klyde. Alle ternearter er gået tilbage indenfor fuglebeskyttelsesområde 83, prædation fra ræv vurderes at være afgørende.

Levestedskortlægningen i MiljøGis er misvisende, og de kortlagte levesteder for fugle/udpegningsarter i området har et meget større potentiale end det kortlagte viser, ydermere er der udpegningsarter som ikke er kortlagt. Levestedskortlægningen viser registrerede ynglelokaliteter, hvor der potentielt fortsat er ynglefugle, men ikke lokalitetens potentiale generelt. Dette skal skærpes i MiljøGis og i Natura 2000-planerne. Det foreslås, at Naturstyrelsen ændrer formuleringen i MiljøGis under levestedskortlægningen til: Temaet viser kortlagte ynglelokaliteter, hvor der potentielt stadigvæk er yngleaktivitet.

Lolland Kommune skriver, at kortlægningen af arter i basisanalysen bærer præg af et delvis manglende kendskab til arternes udbredelse indenfor området i Lolland Kommune. Især mindre bestande af terner og klyder på øerne i Smålandsfarvandet fremgår ikke af analysen. Lolland Kommune forventer at kunne nå den samlede målsætning i planen i forhold til fuglearterne, men ikke nødvendigvis ved indsatser på de i basisanalysen kortlagte lokaliteter.

Guldborgsund Kommune skriver, at der ikke er lavet optællinger af rastende fugle siden 2009, hvilket er uheldigt, da de primære udpegede arter indenfor dette Natura 2000-område er rastende ænder og gæs. Det samme gør sig gældende for ynglende terner. Her er kortlagt hvert år fra 2004

– 2009, hvorefter der kun har været kortlagt i 2012. Natura 2000-planen er derved udarbejdet på gamle data og mangelfuldt grundlag. Andre arter er der ingen data for, fordi de ikke i perioden har været del af overvågningsprogrammet. På baggrund af de mangelfulde data er der udpeget mulige levesteder for de enkelte arter, hvor det ønskes, at der skal gøres en særlig indsats for at sikre levestederne. Der kunne sagtens forterne være blevet identificeret flere sikre ynglesteder, hvis der havde været lavet en opdateret kortlægning.

Kommunen har finansieret registrering af ynglende fuglearter på øer og holme i 2014, så de har et opdateret billede af, hvorledes indsatsen skal prioriteres. Der er indgået et femårigt samarbejde med Dansk Ornitologisk Forening om registrering af ynglende vandfugle på kystnære strandenge og øer og holme, så de vil også have data fra ynglesæsonen 2015.

En lodsejer skriver, at der mangler artsregistreringer og at manglende basisviden på en afgørende parameter som arternes forekomst i værste fald vil være skadelig for udpegningsgrundlagets arter. Levestedskortlægningen i NOVANA-programmet medtager af fugle alene arterne havterne, dværgterne og klyder. For disse arter samt de øvrige på udpegningsgrundlaget er der ikke taget hensyn til, at der på en del af Natura 2000-arealerne er lavet en aftale mellem Guldborgsund Kommune, Dansk Ornitologisk Forening og lodsejeren om begrænsning af publikums færdsel i ynglesæsonen. Derfor er NOVANA overvågningen ikke tidssvarende, og der kan ikke hæftes lid til data.

SEGES på vegne af en række lodsejere bemærker, at det er uklart, hvorfor der ikke skelnes mellem levesteder og mulige levesteder. Efter basisanalysen synes der ikke at være behov for tiltag i forhold til rørhøg og det synes uklart, hvilke tiltag der skal til for at plettet rørvagtel yngler i området. Arten er efter det foreliggende ikke set i området.

Dansk Ornitologisk Forening Storstrøm bemærker, at der mangler levestedskortlægning af en række lokaliteter, hvorfra de truede kystfuglearter som terner og klyde er kendt: Rødsand, Lindholm, Rågå Kalv og Rågå Sand.

Naturstyrelsen vurderer, at de foreslåede målsætninger og indsatser hviler på en omfattende viden og dataindsamling. Men det har fra miljømålslovens vedtagelse været kendt, at der ikke ville være målrettede datasæt tilstede for alle arter og naturtyper, hvorfor det fremgår af lovbemærkningerne, at Natura 2000-planerne løbende vil blive udbygget med nye overvågningsdata. Naturstyrelsen har ved udarbejdelse af planerne taget højde for, at datagrundlagets soliditet fortsat er forskelligt ved for arter med solide og opdaterede datasæt at formulere mere konkrete mål og krav til indsatsen, end for de hvor data er mindre præcise.

Datagrundlag for de yngle- og trækfugle, der indgår på Natura 2000-områdernes udpegningsgrundlag, er indsamlet og kvalitetssikret i forbindelse med det nationale overvågningsprogram – NOVANA. Det har været afgørende for Naturstyrelsen, at data, der anvendes til den overordnede statslige planlægning, er ensartede, landsdækkende og kvalitetssikrede. Naturstyrelsen finder ikke grundlag for at planlægge ud fra enkelte års registreringer fra de forskellige Natura 2000-områder, men anvender i planerne kvalitetssikrede data, som indgår i den 6-årige officielle danske afrapportering til EU, samt ensartede,

kvalitetssikrede og landsdækkende data fra overvågningsprogrammet. Alle data kan findes i Danmarks Miljøportal.

Som beskrevet under pkt. 4 vil der i de kommende år blive kortlagt flere levesteder for de 16 mest truede ynglefuglearter og kortlægningen vil gradvist blive udbygget for yderligere nogle arter, for hvilke der samtidig vil blive udviklet tilstandsvurderingssystemer. Tilstandsvurdering foretages for arter på udpegningsgrundlaget på baggrund af konkrete parametre registreret i felten ved levestedskortlægningen. Tilstandsvurderingen angiver derfor ikke en prioritering af en art fremfor en anden, men er et redskab til at fokusere en evt. indsats.

Der indgår mange forskellige parametre ved tilstandsvurdering af levesteder for ynglefugle. Vægtningen af disse parametre kan variere fra art til art. Vægtningen fremgår af bilag 6 i BEK nr. 1604 af 15/12/2014, Bekendtgørelse om klassificering og fastsættelse af mål for naturtilstanden i internationale naturbeskyttelsesområder. Kystfuglene er generelt ustadige i deres valg af ynglested, og flere af de kortlagte levesteder vil derfor være potentielle i den forstand, at de ikke anvendes hvert år.

Dansk Ornitologisk Forenings oplysninger om levesteder for bl.a. terner vil blive medtaget i planlægningen af den fremtidige levestedskortlægning. Naturstyrelsen ser gerne en udbygget dialog med kommuner og organisationer i forhold til at undgå overlappende overvågning. NST og Guldborgsund Kommune har således for 2015 koordineret overvågningen af ynglende kystfugle på øer og holme.

7. Trusler

Fugleværnsfonden bemærker, at der er behov for nationale eller (endnu bedre) Natura 2000-områdespecifikke ræveforvaltningsplaner. Prædation på jordrugende fugle fra ræv (og til dels mink og mårhund) går igen i mange Natura 2000-områder som en væsentlig trussel. Menneskelige forstyrrelser: hundeluftere særligt med løse hunde, kitesurfere, strandsejlere, turister, landgang fra fritidssejlsport, sejlere, vindsurfere og fritidsfiskere (særligt for mindre øer og holme), jagt, sommerskovning tæt på og i yngleområder er andre trusler. Der er en del ubesvarede spørgsmål, som det også fremgår af DCE's forstyrrelsesrapport (Videnskabelig Rapport nr. 52, 2013). Dette vidensbehov bør adresseres i Natura 2000-planerne og handleplanerne.

Danmarks Jægerforbund Guldborgsund understreger, at den nødvendige regulering udover ræve og mink også må fokusere på krager og store måger, hvis vadefugle og terner skal have chance for ynglesucces. DJ Guldborgsund foreslår, at Natura 2000-planen konkretiserer forstyrrelser samt virkemidlerne for at undgå forstyrrelser i forhold til sæler med henblik på at opnå den nødvendige pragmatiske balance mellem arternes bevaringsstatus og menneskelig aktivitet. DCE's forstyrrelsesrapport rådgiver Naturstyrelsen til at fastsætte en 500 meters grænse for sejlads rundt om sælernes hvile- og ynglepladser, men dette bygger på den forkerte antagelse, at sejlads normalt foregår direkte ind mod sælernes opholdssted. Danmarks Jægerforbund Guldborgsund opfordrer Naturstyrelsen til ikke at ændre de nugældende grænser, som har vist sig tilstrækkelige i en sådan grad, at bestanden af spættet sæl er vokset voldsomt. Gråsælen yngler på Rødsand og

dens antal i området synes at berettige til at beskrive dens bevaringsstatus som ugunstig. Dette er dog næppe gyldigt under en biologisk synsvinkel, men kun under en bureaukratisk, national synsvinkel, eftersom gråsælen på Rødsand er under immigration fra en stærkt voksende baltisk bestand. Derfor ser forbundet heller ingen fornuftig grund til at udvide grænsen for sejlads af hensyn til gråsælen, som succesfuldt har valgt at immigrere under de gældende regler.

Muligheden for regulering af ræv er blevet lempet med en revision af jagt- og vildtforvaltningsloven fra 2014, efter hvilken der gives udvidet adgang til regulering af ræv i form af natjagt og jagt i yngletiden. Dog fortrinsvis på øer og holme, i vildtreservater og Natura 2000-områder. Naturstyrelsen Storstrøm har aftaler med lokale jægere vedrørende regulering af ræv i vildtreservater, hvor Naturstyrelsen er grundejer.

Behovet for revision af vildtreservatbekendtgørelserne er blevet vurderet på baggrund af DCE's forstyrrelsesrapport. I Natura 2000-område 173 er der således en igangværende undersøgelse af behovet for adgangsregulering i yngleperioden 1. marts til 15. juli omkring øen Lindholm syd for Lolland.

Bestanden af gråsæl ved Rødsand har ikke udviklet sig voldsomt de senere år på samme måde som bestanden ved Christiansø, men langsomt til en bestand nu på 30 – 50 dyr. Reservatbekendtgørelsen for Rødsand er under revision. Den udvidelse af beskyttelseszonen, der lægges op til, skyldes ikke et udvidet beskyttelseshensyn, men en tilpasning til den stadige sandaflejring, der betyder, at sælernes hvile- og ynglepladser flytter sig geografisk. Desuden lægges der op til en beskeden udvidelse af beskyttelsestidsrummet, fra 1. marts til 1. februar, idet gråsælen yngler meget tidligt på året og meget tidligere end spættet sæl.

En konsulentvirksomhed skriver, at den generelle husdyrregulering stiller strenge krav til ammoniakdepositionen i Natura 2000-områderne. De strenge regler udgør en væsentlig trussel mod ejendommens fremtidige forretningsmæssige udviklingsmuligheder inden for animalsk produktion. Samtidig gennemføres reguleringen som erstatningsfri regulering, hvilket er stærkt kritisk, da reglerne har vidtgående konsekvenser for bedrifter, som ønsker at etablere, udvide eller ændre et husdyrhold. I nogle tilfælde vil en ansøgning medføre et afslag på baggrund af de strenge ammoniakdepositionskrav, hvilket umuliggør udvidelser eller anlæg.

Regulering af kvælstof, herunder ammoniakdeposition, sker primært gennem husdyrgodkendelsesloven og vandplanlægningen. Den foreliggende høring omfatter alene Natura 2000-planforslagene og ikke sideordnet lovgivning. det kan i øvrigt oplyses, at kvælstofpåvirkningen generelt fortsat er for nedadgående, og Naturstyrelsen har derfor ikke fundet anledning til med Natura 2000-planerne 2016-21 at stille specifikke krav til en reduktion af kvælstof.

Justering af forslag til Natura 2000-plan 2016-2021 for N173 Smålandsfarvandet, Guldborgsund, Bøtø Nor og Hyllekrog-Rødsand

På baggrund af de indkomne bemærkninger er der tilføjet en konkret målsætning for klyde. Da der er kortlagt flere end 3 levesteder, og der er fundet kolonier med mere end 20 ynglepar, indføres følgende målsætning:

"Af de kortlagte levesteder for klyde inden for Natura 2000-området bør mindst 75 % enten bringes til, eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II. Hvis området huser en ynglebestand på mere end 80 par er det tillige en indikation på levestedets og omgivelsernes egnethed som yngleområde. Levestedernes geografiske placering fremgår af basisanalysen for området".

Der er foretaget justering af teksten i afsnit 1. "Natura 2000-planlægning" og afsnit 4. "Indsatsprogram" - med henblik på at præcisere videreførelse og konsolidering af indsatsen fra 1. planperiode i lyset af, at indsatsen fra den første generation planer har haft en kortere periode til gennemførelse end forudsat. Endvidere henvises der nu under søjlediagrammerne over fordeling af tilstandsklasser for de kortlagte naturtyper, fugle- og artslevesteder til en detaljeret geografisk baseret afbildning i [MiljøGis](#).

Naturstyrelsen har i 2014 fået områdets rev genkortlagt. Det opdaterede kort fremgår af planernes miljøGis. Kortet og arealopgørelsen, der fremgår af basisanalysen fra 2014, er ikke blevet opdateret. Kortet i MiljøGis skal lægges til grund for administrationen af området.

Ingen af ændringerne i forhold til planforslaget giver anledning til fornyet høring over planforslaget, jf. miljømålslovens § 45.

Bilag 1: Indkomne høringssvar til Natura 2000-planforslag for N173 Smålandsfarvandet, Guldborgsund, Bøtø Nor og Hyllekrog-Rødsand

- 20150504213733700 Transportministeriet
- 20150421114703700 Fugleværnsfonden KOPI PJENS
- 20150415104823700 En konsulentvirksomhed
- 20150412232610100 DOF Storstrøm
- 20150410232410400 En lodsejer
- 20150410222524600 SEGES
- 20150410222245900 SEGES
- 20150410221950900 SEGES
- 20150410221511300 SEGES
- 20150410221128500 SEGES
- 20150410215544300 SEGES
- 20150410215302300 SEGES
- 20150410215057500 SEGES
- 20150410214615100 SEGES
- 20150409131649300 Danmarks Jægerforbund Guldborgsund
- 20150409110336800 Guldborgsund Kommune
- 20150408112359700 Danmarks Naturfredningsforening Guldborgsund
- 20150408103358900 Friluftsrådet
- 20150408102907600 En konsulentvirksomhed
- 20150408092337700 En konsulentvirksomhed
- 20150405091848900 Skelbygaard A/S, Skelbyvej 8, Skelby, Gedser
- 20150323095759900 En lodsejer
- 20150310150231800 Lolland Kommune
- 2015041021394890 SEGES
- 2015041012571480 Bente Bunke og Karsten Lund Rasmussen
- 2015032714365630 Fugleværnsfonden